

TĄ ŽMOGŲ VISADOS VADINDAVAU SENSĖJUMI. Rašydamas irgi neminėsiu jo tikrojo vardo – tebūnie ir čia Sensėjus. Taip nusprendžiau iš dalies dėl to, kad vengiu viešai atskleisti savojo mentoriaus tapatybę, bet labiausiai dėl to, kad man šis kreipinys natūralus ir įprastas. Vos atmintyje iškyla jo veidas, tuoj pat ant liežuvio galo ima suktis „Sensėjus“, tad nesinori sausų formalumų, kaip antai trumpinti jo vardą iki beveidžių inicialų.

Su Sensėjumi susipažinome Kamakuroje. Buvau geltonsnapis studentas. Bėgo vasaros atostogos; per pačius karščius vienas mano bičiulis nusprendė pailsėti Kamakuroje – paplaukioti vandenyne atrodė tikra atgaiva. Jis išvyko, o aš netrukus gavau atvirlaiškį, primygtinai kviečiantį atvažiuoti ir palaikyti jam draugiją. Gerai paskaičiavęs ir šiaip ne taip sukrapštęs pinigų kuklioms atostogoms, sutikau. Tiesa, kad sukaupčiau reikiamą sumą, sugaišau dvi ar tris dienas, o per tą laiką mane kvietęs bičiulis sulaukė skubios telegramos – esą privalęs tučtuojau skubėti namo, pas tėvus.

Telegrama pranešta, kad susirgusi jo motina, tačiau bičiulis šia žinute nepatikėjo; įtarė, jog tai – dar viena tėvų gudrybė,

siekiant per jėgą jį apvesdinti. Šiais laikais niekas nebeskuba tuoktis toks jaunas, jis irgi jautėsi tam nepasirengęs. Bet svarbiausia, jog kandidatė į nuotakas draugui buvo visai ne prie širdies. Todėl, užuot grįžęs į tolimąją tėviškę per vasaros atostogas, – juk parvažiuoti namo pas tėvus lyg ir savaime suprantama, – linksminosi čia pat, visai netoli Tokijo. Norėdamas pasitarti, kaip būtų geriau elgtis, kai atvykau, parodė telegramą ir man. Nieko protingo šioje sudėtingoje situacijoje jam nesugebėjau patarti, bet rodės akivaizdu: jeigu draugo motina iš tikrųjų susirgusi, jis privalo važiuoti namo. Taigi po ilgų svarstymų bičiulis galiausiai apsisprendė parvykti pas šeimą. Atvažiavęs palaikyti jam draugijos, staiga likau vienas.

Iki paskaitų pradžios dar buvo likusios kelios dienos: kaip tik tiek, kad savaime suprantama būtų ir grįžti į Tokiją, ir pasilikti dar pabūti Kamakuroje. Nusprendžiau pasilikti tame pačiame kambaryje, nebranguose poilsio namuose, kur buvo apsistojęs mano bičiulis. Nors jis neturėjo jokių finansinių sunkumų – tiesą sakant, buvo Čiūgoku regiono turtuolio sūnus – mudviejų gyvenimo būdas menkai tesiskyrė: matyt, visi mūsų bendraamžiai (bent jau studentai) gyveno labai panašiai. Likęs vienas, nemačiau jokio reikalo puikuotis ir išlaidauti, be to, patinęjau ieškoti kitos, solidesnės vietos apsistoti.

Minėtieji poilsio namai buvo įsikūrę pačiame nuošaliausiam Kamakuros priemiestyje, toli nuo visų linksmybių. Kas kart panūdęs suvalgyti ledų, pažaisti biliardą ar dar ką smagaus nuveikti, pirmiausia turėjai sukarti netrumpą kelią. Būtų tekę maknoti pažliugusiu takeliu, skiriančiu vieną ryžių lauką nuo kito, o pasisamdžius rikšą kelionė būtų atsiėjusi dvidešimtį senų. Vis dėlto jau ir čia buvo pridygę vilų ir privačių

vasarnamių, be to, visai šalia driekėsi vandenyno pakrantė, tad paplūdimio malonumams palankesnės vietos ir nerasi.

Maudytis eidavau kasdien. Pirmąkart išlindęs pro tarpą tarp aprūkusių, šiaudiniais stogais dengtų kaimiškų trobų į žvyringą paplūdimį nustėrau: visas pajūris, kiek akys užmato, knibždėte knibždėjo vasaroti suvažiavusių miestiečių. Iš kur čia jų tiek?.. Protarpiais vandenyje juoduodavo tiek daug tamsiaplaukių plaukikų galvų, kad būtum galėjęs pamanyti, jog atsidūrei kurios nors Tokijo visuomeninės pirties baseine. Kai nieko aplink nepažįsti, visai malonu atsidurti tokiame smagiame šurmulyje. Mėgavausi gulinėdamas ant rupaus smėlio ir šokinėdamas per vandenyno bangas.

Kaip tik tame atostogautojų knibždėlyne ir atkreipiau dėmesį į Sensėjų. Anais laikais tame paplūdimyje tebuvo įsikūrusios dvi lauko kavinės, o už jų – persirengimo kambarėliai. Įpratau radęs bent menkiausią pretekstą lankytis vienoje iš tų arbatinių. Prašmatnių vilų Hasės slėnyje savininkai gal ir turėjo privačias maudymosi kabinas vandenyne, bet visiems kitiems paplūdimio lankytojams bendro naudojimo persirengimo kambariai buvo reikalingi. Tose įstaigėlėse jie ne tik gurkšnodavo arbatą, ilsėdavosi pavėsyje ir darbuotojams palikdavo pasaugoti skrybėlę ar skėtį nuo saulės, bet ir paplaukioję vandenyne ateidavo į dušo kabiną nusiprausti druskos bei išskalauti jos iš maudymosi kostiumų. Neturėjau specialaus maudymosi kostiumo, bet kaskart prieš lįsdamas į vandenį nusirengdavau ir palikdavau savo drabužius bei kitus daiktus kavinukės personalui, nes baiminausi vagišių.

KAI PIRMAKART PAMAČIAU SENSĖJŲ, jis kaip tik buvo ką tik persirengęs kabinoje už arbatinės ir taikėsi bristi į vandenyną. Aš šlapias, ką tik išsimaudęs, vaikštinėjau vėjuje, laukdamas, kol bent kiek pradžius oda ir plaukai. Įprastomis aplinkybėmis visiškai nebūčiau jo pastebėjęs – paplūdimys buvo sausakimšas, visur zujo žmonės. Be to, žingsniavau užsisvajojęs, visiškai atsipalaidavęs. Vis dėlto į profesorių atkreipiau dėmesį iškart, nes jį lydėjo vienintelis visame paplūdimyje vakarietis.

Kaip tik artėjau prie arbatinės, tik staiga man į akis krito nepasakomai blyški to vyro oda. Jukatą*, kuria vilkėdamas atėjo, jis buvo nerūpestingai numetęs ant suoliuko ir stovėjo vien su apatiniais šortais (kaip tik tokiais, kokius mūvime Japonijoje), sunėręs rankas ant krūtinės žvelgė į vandenyną.

Mane suintrigavo tokia jo apranga. Vos prieš kelias dienas buvau lankęsis Juigahamos paplūdimyje, stebėjęs plaukiojančius baltaodžius. Ilgokai tada sėdėjau įsitaęs kiek aukštėliau, ant kopos šlaito; visai netoli manęs į paplūdimį vėrėsi galinės vakariečių pamėgto viešbučio durys, tad per tą laiką spėjau apžiūrėti ne vieną pasimaudyti einantį užsienietį. Nė vienas jų nedemonstravo tiek nuogumo kiek šis; tiesą sakant, visi ligi vieno dėvėjo specialius maudymosi kostiumus, dengiančius ne tik kojas iki kelių, bet ir viršutinę kūno dalį. Moterys maudėsi dar stropiau prisidengusios nei vyrai. Dauguma jų

* Tradicinis vasarinis drabužis, kartais tebedėvimas ir šių laikų Japonijoje: ilgas lininis ar medvilninis chalatas, sujuosiamas *obi* juosta. Dažniausiai kuklesnis, paprastesnis už kitų tipų kimono. Jukatas dėvi ir vyrai, ir moterys. (Čia ir toliau – vert. past.)

mūvėjo rožines, mėlynas ar violetines gumines kepuraites, tad plaukikių galvos suposi ant bangų lyg ryškiaspalviai kamuoliukai. Taigi, palyginti su kitais matytais užsieniečiais, vieno mis trumpikėmis mūvintis vakarietis man pasirodė keistokas.

Baltaodis pasisuko į japoną, kuris kaip tik tuo metu pasilenkęs kėlė nuo žemės nukritusią nosinę, ir kažką jam tarstelėjo. Šis prisidengė nosine galvą ir nusekė paskui savo draugužį, traukiantį paplaukioti. Tas japonas ir buvo Sensėjus.

Iš tuščio smalsumo stebėjau tolstančias jūdviejų nugaras. Drauge vyrai įbrido į vandenį ir, aplenkę seklumoje besiturškiančius poilsiautojus, brido vis gilyn, kol pasiekė laisvesnį, ne tokį pilną mauduolių vandens plotelį. Čia abu kaip vienas visu ūgiu pasinėrė į vandenį ir ėmė plaukti tolyn nuo kranto. Netrukus iš jų galvų teliko maži taškeliai tolumoje. Galiausiai apsisukę tokia pačia trajektorija – nosies tiesumu – parplaukė atgal į krantą. Grįžę į arbatinę, net neapsiliejo šulinio vandeniui, – vien skubiai nusišluostė rankšluosčiais, apsivilko kimono ir nužingsniavo.

Vakariečiui ir jo draugužiui japonui nuėjus, prisėdau ant suoliuko, kur baltaodis buvo palikęs jukatą, ir prisidegiau cigarete. Galvojau apie Sensėjų – mane kamavo įkyrus jausmas, kad tas žmogus man kažkur matytas, tik niekaip negalėjau pasakyti – kur. Neturėdamas ką veikti atkakliai mėginau prisiminti – kur.

Tądien jau nebesimėgavau atostogomis taip atsipalaidavęs ir lengvabūdiškai kaip ligi tol; mane buvo spėjęs apnikti klaikus nuobodulys. Kaip skęstantis šiaudo griebiausi bet ko, ką dar galėčiau nuveikti: sumaniau pamėginti dar kartą sutikti Sensėjų.

Rytojaus dieną tuo pat metu vėl atėjau prie paplūdimio arbatinės. Vos spėjau prisiartinti, iškart išvydau atžingsniuojantį Sensėjų, užsivožusį plačią šiaudinę skrybėlę. Šįkart jis buvo vienas, be užsieniečio. Pasidėjęs akinius ant suolo ir vėl prisidengęs galvą nosine, nė akimirkos negaišdamas nubrido tiesiai į vandenį. Aplenkęs triukšmingai sekloje vietoje besitaškančių atostogautojų būrį, Sensėjus pats vienas nuplaukė į gilumą, o man staiga sukirbėjo nepaaiškinamas noras pasekti jo pavyzdžiu. Bangoms didumo kone sulig mano ūgiu plakant pečius, ryžtingai nubridau iki plaukti pakankamo gylio ir nusiuriau paskui nepažįstamąjį. Tikėjau, kad netrukus jis apsisuks ir grįš į paplūdimį tokia pat tiesia linija; bet šįkart Sensėjus plaukė puslankiu ir pasiekė krantą kitoje vietoje. Žvelgiant iš vandens, jo trajektorija buvo nenuspėjama, tad pasivyti vyresnio plaukiko nepajėgiau ir išlipau į smėlingą pakrantę kitur. Kai purtydamas nuo rankų vandenį pasiekiau arbatinę, jis išėjo iš persirengimo kabinos jau apsitaisęs.

3

KITĄ DIENĄ ATĖJĘS Į PAKRANTĘ tuo pat metu vėl išvydau Sensėjų. Ir dar kitą dieną taip pat, bet vis neradau progos tą žmogų užkalbinti ar bent pasisveikinti. Sprendžiant iš laikyosenos, jis neatrodė nusiteikęs bendrauti ir pažindintis. Kasdien tuo pat paros metu oriai įžengdavo į paplūdimį kaip vienišas vilkas ir vėliau lygiai taip pat oriai išeidavo. Atrodė, nieko nepastebi ar bent nekreipia dėmesio, kad ir kokios linksmybės virtų aplinkui, kad ir kaip visi šurmuliuotų. Vakarietis, su

kuriuo mačiau jį pirmą dieną, daugiau nebepasirodė – Sensėjus visad būdavo vienas.

Kartą vis dėlto gavau progą jį užkalbinti. Tąsyk Sensėjus kaip visada paplaukiojo, trumpiausiu keliu išbrido iš jūros ir trumpiausiu keliu nužygiavo tiesiai prie suoliuko, ant kurio visada palikdavo savo jukatą. Deja, šįkart ji kažkodėl buvo visa smėliuota. Sensėjus nususuko nuo suoliuko, norėdamas nupurtyti smėlį nuo savo drabužio. O aš pamačiau, kaip jo akiniai, gulėję po chalatu, įsmuko pro tarpelį tarp suoliuko lentų ir nukrito ant žemės. Apsivilkęs jukatą ir užsirišęs obj, jis pasigedo akinių ir puolė ieškoti. Palindęs po suoliuku ištraukiau juos ir padaviau jam. Vyras padėkojo.

Kitą dieną po šio susitikimo išokau į vandenyną tuo pat metu kaip Sensėjus ir nuplaukiau paskui jį. Plačioje vandenyne žydrynėje plūduriavome tik mudu – visi kiti mauduoliai buvo likę toli. Mums nutolus nuo kranto per kokius du šimtus metrų, jis atsisuko ir mane užkalbino. Kiek akys užmato, aplink driekėsi kaitrios saulėkaitos nutviekstas vanduo ir kalnai. Jaučiau, kaip kūną užplūsta laisvės pajautimas ir beprotiškas džiaugsmas – jo varomi raumenys judėjo lengvai, sakytum, ne plaukiu, o šoku vandenyje. Prieky Sensėjus apsvirtė ant nugaros ir tiesiog plūduriavo aukštiekninkas, supdamasis ant bangų. Pasekiau jo pavyzdžiu. Mane griūte užgriuvo dangaus mėlis – toks ryškus ir spindintis, kad, rodės, akis išdegins.

– Tikras malonumas! – garsiai ištariau.

– Dar neplaukiate į krantą? – pasiteiravo Sensėjus, po kurio laiko apsvirtęs vandenyje.

Išverme ir fizinės sveikatos trūkumu nesiskundžiau, tad man knietėjo dar pasimėgauti jūros platybe, bet džiaugiausi

gavęs progą persimesti keliais sakiniais su šiuo žmogumi, tad iškart atsakiau:

– Jau grįžkime.

Kartu nuplaukėme tuo pačiu keliu atgal į krantą.

Nuo to karto pajutome vienas kitam draugiškumą ir tapome pažįstamais, nors dar nežinojau, kur Sensėjus apsistojęs.

Trečią dieną po mudviejų pasiplaukiojimo jis užkalbino mane prie paplūdimio kavinės. Staiga pasisuko į mane ir paklausė:

– Ar dar ilgai planuoji čia būti?

Nebuvau pasiruošęs tokiam klausimui ir neturėjau aiškaus plano, tad tiesiog atsakiau:

– Nežinau. – Bet žiūrėdamas į išsišiepusį Sensėjų, staiga supaikičiau ir neištvėriau nepaklausęs: – O jūs, Sensėjau?

Taip pradėjau vadinti jį Sensėjumi.

Tą vakarą jis pasikvietė mane į svečius. Buvo apsistojęs ne šiaip kokioje smuklėje ar poilsio namuose, o solidžioje viloje (turbūt taip reikėtų vadinti tą pastatą), budistų šventyklos teritorijoje. Iš pradžių pamaniau, kad vila priklauso Sensėjaus giminaičiams, bet vėliau supratau, kad ten gyvenantys žmonės visai nėra jo šeima.

Vyriškis ironiškai, karčiai šypsojosi girdėdamas, kaip vis kreipiuosi į jį „Sensėjau“. Sukurpiau pasiteisinimą, kad esu įpratęs taip kreiptis į visus vyresnio amžiaus žmones, tokia jau esanti mano kalbos maniera.

Paklausinėjau apie baltaodį, kuris jį lydėjo anądien pajūryje. Sensėjus pasakė, kad svetimšalis jau išvyko iš Kamakuros, ir šiek tiek papasakojo apie tą žmogų – atskleidė tam tikrą jo ekscentriškumą. Baigęs pasakoti, pats balsiai nusistebėjo, kaip

čia nutiko, kad jis su kitataučiu ponu, ir dar tokiu savotišku, suradęs bendrą kalbą, nors dažniausiai net su tėvynainiais japonais beveik nebendruojąs.

Prieš atsisveikindamas prisipažinau, kad Sensėjus man atrodo lyg ir kur matytas, bet vis negaliu prisiminti, kur būčiau galėjęs jį sutikti. Buvau jaunas, naivus; tikėjausi, kad gal ir mano pašnekovas panašiai jaučiasi, tad su malonia viltimi laukiau, ką jis atsakys, bet Sensėjus, kurį laiką patylėjęs, tarė:

– Ne, tikrai negaliu prisiminti, kad būčiau kur jus matęs, jaunuoli. Matyt, suklydot. – Jo atsakas mane netikėtai smarkiai nuvylė.

4

MĖNESIO PABAIGOJE GRĮŽAU Į TOKIJĄ. Sensėjus iš kurorto išvyko kur kas anksčiau už mane. Mums išsiskiriant paklausiau:

– Ar neprieštarautumėt, jei kartą kitą jus aplankyčiau?

– Ogi prašom, – tarstelėjo jis.

Tariausi artimiau susibičiuilavęs su Sensėjumi, todėl tikėjausi kur kas širdingesnio, iškalbingesnio kvietimo, tad jo lakoniškas atsakas sudavė šioką tokį smūgį mano pasitikėjimui.

Tokiais ir panašiais kartais mano lūkesčiai dėl Sensėjaus ne kartą nepasiteisino. Kartais atrodydavo, kad jis ir pats tai puikiai mato ir supranta, o kartais atrodydavo, kad visiškai nepastebi ir nenutuokia, kaip mane veikia jo žodžiai. O vis dėlto tų pasikartojančių menkučių nusivylimų nepakako, kad prarasčiau norą palaikyti ryšius su Sensėjumi. Priešingai: kas kart, vos tik pasijusdavau negarantuotas dėl savo padėties ar

atstumtas, dar smarkiau užsigeisdavau pelnyti jo pripažinimą. Atrodė, jei aktyviau brausiuosi į priekį, pagaliau tikrai gausiu tai, ko viliauosi.

Taip, buvau jaunas, – bet santykiuose su kitais žmonėmis mano jaunatviškas aktyvumas ir veržlumas reiškėsi kur kas menčiau. Negalėjau suvokti, kodėl taip jaučiuosi tik su Sensėjumi. Suprantu tai tik dabar, kai jo jau nebėra tarp gyvųjų. Vyras, kurį laikiau savo mentoriumi ir tam tikra prasme mokytoju, nejautė man antipatijos; nors kartkartėmis pasisveikindavo su manimi labai atsainiai ir retsykais elgdavosi šaltai, abejingai, tuo jis nemėgino manęs atstumti ar išreikšti nepasitenkinimo. Vargšas įskaudintas Sensėjus tiesiog siuntė signalus tiems, kas stengėsi su juo susidraugauti, kad nėra vertas jų dėmesio ir palankumo. Iš tiesų tas žmogus niekino save, o ne kitus.

Be abejo, grįžau į Tokiją pasiryžęs būtinai aplankyti Sensėjų. Iki naujo semestro paskaitų pradžios dar turėjau dvi savaites – maniausi užsukti pas jį į svečius kokį kartelį, kol dar atostogos, bet pralinkus kelioms dienoms po grįžimo Kamakuros sukelti jausmai ir nuotaikos ėmė blukti ir netekti reikšmės. Juos visiškai užgožė intensyvus, nuotykingas didmiesčio gyvenimas – metropolio oras tuoj atgaivino spalvingiausias mano atsiminimus ir užvaldė dėmesį. Kaskart gatvėje išvydęs dar vieną bendramokslį veidą pajusdavau užplūstant jaudulį ir nerimą prieš naują mokslų etapą. Taip Sensėjus visai iškrito man iš galvos.

Prabėgus mėnesiui nuo naujojo semestro pradžios, mane vėl pradėjo kamuoti vangus nuobodulys. Nutaisęs nepatenkintą miną, šlaisčiausi gatvėmis arba myniau ratus savo kambaryje,

negalėdamas atsikratyti abstraktaus jausmo, kad mano gyvenime kažko trūksta. Mintyse vėl iškilo Sensėjaus veidas. Grįžo noras su juo pasimatyti.

Kai pirmą kartą apsilankiau, mokytojo nebuvo namuose. Antrą kartą pasirodžiau kitos savaitės sekmadienį. Buvo giedra, graži diena. Dangus, rodė, skverbiasi į tave. Tądien Sensėjaus ir vėl nebuvo. Andai Kamakuroje girdėjau jį patį sakant, kad dienas leidžias namuose; esąs namisėda ir nemėgstąs išvažiuoti. Prisiminęs tuos jo žodžius, sugižau, – juk net dukart buvau atėjęs ir abu kartus nepavyko namų šeimininko rasti. Negalėjau prisiversti skubiai nueiti – stovėjau prie durų ir spoksojau į tarnaitę, pranešusią man, kad šeimininkas išėjęs. Prisiminusi, kad sykį jau yra savo viršininkui nešusi mano vizitinę kortelę, tarnaitė paprašė manęs palaukti ir grįžo vidun. Vietoje jos duryse pasirodė moteris, kurią palaikiau Sensėjaus žmona – labai graži ponija.

Ji maloniai man paaiškino, kur pradingo Sensėjus. Esą jis turįs tokį paprotį: būtent šią dieną kiekvieną mėnesį jis keliaująs į Zošigajos kapines padėti gėlių ant vieno žmogaus kapo.

– Kaip tyčia prasilenkėte, jis ką tik iškeliavo – dar nė dešimt minučių nebus praėję, kaip išėjo, – apgailestaudama tarė moteris.

Padėkojau jai nusilenkdamas ir pasišalinau. Nužingsniavęs porą šimtų žingsnių miesto šurmilio linkui staiga panūdau pasivaikščioti iki Zošigajos. Ir savo malonumui, ir dėl to, kad magėjo sutikti Sensėjų. Pavyks ar ne? Apsisukau ant kulno ir nudrožiau į kapines.